

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовано комисију: Наставно-научно веће Медицинског факултета у Новом Саду, именовало је Комисију за оцену докторске дисертације, дана 07.10.2022. године.		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Проф. др Весна Мијатовић Јовановић	Ванредни професор	Социјална медицина, 28.12.2018. године
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Медицински факултет Нови Сад, Универзитет у Новом Саду; Институт за јавно здравље Војводине	Преседник комисије	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
2. Доц. др Соња Чанковић	доцент	члан
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Медицински факултет Нови Сад, Универзитет у Новом Саду; Институт за јавно здравље Војводине	Социјална медицина, 12.07.2018. године	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
3. Проф. др Милена Шантрић Миљевић	Редовни професор	Социјална медицина, 20.04.2022. године
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Медицински факултет Београд, Институт за социјалну медицину, Универзитет у Београду	члан	
установа у којој је запослен-а	функција у комисији	
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Тања Ратомир Томашевић		
2. Датум рођења, општина, држава: 29.12.1980. године, Сомбор, Република Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Медицински факултет Нови Сад, Универзитет у Новом Саду - Основне студије медицине; Специјалистичке студије – специјалиста социјалне медицине; асистент.		

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:
2014. године, Академске докторске студије - Јавно здравље

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Ефективност програма Здравственог васпитања о репродуктивном здрављу младих узраста 16 година у Војводини“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикана и сл.

Докторска дисертација је написана на 164 стране. Садржи све неопходне делове научног рада приказаних у 8 поглавља: увод, циљеви и хипотезе истраживања, метод истраживања, резултати, дискусија, закључак, литература, прилог. Приказано је 46 табела, 4 графикана, 2 слике и 7 прилога. У литератури је цитирано 261 библиографска јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов дисертације је јасно формулисан, разумљив је и прецизно упућује на садржај истраживања.

Увод је написан систематично и јасно указује на значај проблематике којом се дисертација бави. Најпре се на концизан и разумљив начин разматрају релевантне развојне одлике адолесцентног периода и здравља младих, а посебан акценат је стављен на ризична понашања и детерминанте здравља адолесцената, са освртом на утицај детерминанти здравља на знање, ставове и понашања младих (детерминанте из социо-еколошког модела здравља). У даљем тексту се говори о значају и ефективности модела едукације младих о сексуалном и репродуктивном здрављу у систему општег васпитања и образовања у свету, као и о сагледавању потребе за њом у Републици Србији. Надаље су истакнути циљеви здравственог васпитања и описани су елементи примењеног програма „Ваннаставна едукација Здравствено васпитање о репродуктивном здрављу средњошколаца у Војводини“, са његовим последњим сегментом - евалуацијом програма.

Комисија сматра да је наслов рада прецизан и јасно формулисан, а у уводу је свеобухватно приказана проблематика којом се истраживање бави.

Циљеви истраживања су јасно дефинисани. Постављени су тако да могу да обезбеде одговоре на кључна питања повезана са предметом истраживања и омогуће конкретне закључке. Циљеви истраживања су били да се евалуира ваннаставни програм здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП Војводини применом инструмената за процену ефективности (*SERAT* упитник - *Sexuality Education Review and Assessment Tool*/Алат за преглед и процену програма сексуалног образовања), затим да се процени ниво знања, ставова и понашања о репродуктивном здрављу младих узраста 16 година након примене 3 модела ваннаставног програма здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП Војводини, као и да се утврди повезаност демографских (пол, урбано-рурална стратификација), социоекономских (школски успех, врста школе, ниво образовања родитеља, самопроцена социоекономског стања) и контекстуалних фактора (врста едукације, број часова и распоред тема едукације и ефикасност едукатора) са унапређењем нивоа знања, ставова и понашања након примене програма здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП Војводини.

Хипотезе су адекватно постављене у односу на циљеве истраживања и јасно су формулисане. Претпоставке су биле да применом експлицитног, *SERAT* метода евалуације, Програм здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП Војводини показује добре карактеристике циљева, принципа, садржаја и имплементације, затим да Програм здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП

Војводини показује ефективност у унапређењу знања, ставова и понашања учесника, доводећи до њиховог сигнификантног унапређења, као и да су предиктори вишег нивоа знања о сексуалном здрављу, адекватних ставова и протективних понашања (мањи број сексуалних партнера, дуже трајање везе пре ступања у сексуалне односе, чешће коришћење контрацепције, ређе искуство принудног сексуалног односа) - женски пол, бољи успех у школи, виши ниво самопроцењеног социоекономског стања, виши ниво образовања мајке и похађање већег броја часова едукације.

Комисија сматра да су циљеви и хипотезе истраживања јасно и прецизно формулисани

Метод истраживања у потпуности одговара принципима методологије научно-истраживачког рада у области јавног здравља. Истраживање има карактеристике квазиексперименталне студије праћења исхода здравствено - васпитне интервенције на узорку адолесцената узраста 16 година, са пре-тестом и пост-тестом, која је спроведена током 3 школске године (2013-2016. година). Спроведена је анализа ефективности три модела програма ваннаставне едукације „Здравствено васпитање о репродуктивном здрављу средњошколаца у Војводини“ (чији је садржај и методологија подучавања у складу са интернационалним водичима и стандардима за примену едукације о сексуалном здрављу). У првом циклусу истраживања обухваћен је 991 ученик пре и 950 ученика после едукације. У другом циклусу обухваћено је 4.114 ученика пре и 4.790 ученика након едукације. У трећем циклусу, обухваћено је 5.026 ученика пре, а након едукације 5.230 ученика. За процену ефективности програма у сва три циклуса коришћен је анкетни упитник који је садржао питања о социодемографским карактеристикама испитаника, знању, ставовима и понашањима ученика у релевантним доменима. У четвртој години, у делу истраживања који се односи на евалуацију циљева, принципа, садржаја и имплементације програма примењен је експлицитни *SERAT* упитник који је заснован на Програму *Microsoft Excel* при чему је узорак чинило 57 едукатора, доносилаца одлука и аутора програма. Конструкција и тумачење индикатора и варијабли примењених у овом истраживању су детаљно описани, а методе статистичке обраде података јасно објашњене. Израда ове дисертације је одобрена од стране Етичког одбора Института за јавно здравље Војводине и Етичког одбора Медицинског факултета Нови Сад.

Комисија сматра да је методолошки приступ добар, као и избор статистичких метода обраде података, што обезбеђује добијање поузданих резултата у складу са постављеним циљевима истраживања.

Резултати истраживања су приказани у складу са постављеним циљевима, логичним редоследом, у форми табела, које су праћене јасним текстуалним тумачењем. Резултати обухватају: демографске и социо-економске карактеристике младих узраста 16 година у Војводини који су учествовали у истраживању, карактеристике контекстуалних фактора, дескриптивне карактеристике скала знања, дескриптивне карактеристике ставова и понашања младих у вези са репродуктивним здрављем, промене у знању, ставовима и ризичном понашању пре и након интервенције као и статистичку значајност повезаности демографских, социоекономских и контекстуалних фактора са знањем, ставовима и понашањем након примене програма. За обраду података су коришћене стандардне статистичке методе. Објашњена је модерациона улога типа едукације и медијациона улога броја радионица у односу на промену у нивоу знања о сексуалном и репродуктивном здрављу. Такође, у резултатима је приказана евалуација циљева, принципа, садржаја и имплементације програма здравственог васпитања о репродуктивном здрављу применом инструмента за процену ефективности - *SERAT*.

Комисија сматра да су резултати приказани систематично и прегледно, логичним редоследом, свеобухватни су и јасно интерпретирани.

Дискусија је детаљна, свеобухватна, приказана јасно и прегледно, уз упоредни приказ и поређење података из других истраживања са добијеним резултатима докторске дисертације. Стил писања је у духу српског језика, потпуно јасан, прецизан и разумљив. Резултати истраживања су тумачени критички и јасно, са довољним бројем релевантних чињеница, што

тезу чини уверљивом. Сви резултати су разматрани у односу на податке из актуелне и релевантне литературе, која је критички и адекватно одабрана, сагласно предмету истраживања. На крају дискусије је дат преглед кључних налаза.

Комисија сматра да је дискусија добијених резултата исцрпна, научно утемељена и уверљива, а начин на који је написана указује на добро познавање проучаване проблематике.

Закључци су груписани сагласно постављеним циљевима и хипотезама. Утемељени су на добијеним резултатима и јасно су и прецизно формулисани.

Комисија сматра да су закључци логично изведени из резултата истраживања, јасно су формулисани и прегледно приказани, сагласно постављеним циљевима и хипотезама.

Литература обухвата 261 библиографску јединицу које су актуелне и релевантне за испитивану тематику. Литературни подаци су приказани по Ванкуверским правилима, на прописан начин и обухватају све сегменте истраживања.

Комисија сматра да су литературни наводи актуелни и адекватно одабрани

Комисија позитивно оцењује све делове докторске дисертације.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

1. **Tomašević T**, Ukropina S, Mijatović Jovanović V, Kvirgić S, Čanković S, Milijašević D. Self-efficacy and Unwanted Sexual Intercourse: 'Reproductive Health Education Programme for High-school Students in Vojvodina'. Zdr Varst. 2022;61(2):93-100. (M 23)
2. **Tomašević T**, Mijatović Jovanović V, Ukropina S, Milijašević D, Brkić Jovanović N. Seksualno ponašanje adolescenata uzrasta od 15-19 godina u Vojvodini. Pedagoška stvarnost. 2017;63(1):16-26. (M 52)
3. Mijatović Jovanović V, **Tomašević T**, Milijašević D, Šušnjević S, Čanković S. Značaj obrazovanja za unapređenje zdravlja stanovništva. Medicina danas. 2018;17(1-3):25-31. (M 53)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Закључци истраживања су груписани сагласно постављеним циљевима:

Евалуацијом ваннаставног Програма “Здравствено васпитање о репродуктивном здрављу међу адолесцентима у Војводини” су се стекла сазнања о његовој ефективности.

1. Програм здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП Војводини показује ефективност у унапређењу знања и ставова.
2. Програм здравственог васпитања о репродуктивном здрављу у узрасту 16 година у АП Војводини показује ефективност у унапређењу понашања у вези са сексуалним здрављем, али за пуну потврду потребан је дужи временски период.

3. Утврђени предиктори знања указују да овакви програми требају више да се прилагоде: мушком полу, ученицима из руралних средина и са лошијим успехом у школи, онима који похађају средње стручне школе и ученицима чији родитељи имају нижи ниво образовања.
4. Утврђени предиктори пожељних ставова указују да овакви програми требају да се више прилагоде: мушком полу, ученицима са лошијим успехом у школи, онима који похађају средње стручне школе и ученицима са лошијим самопроцењеним материјалним стањем.
5. Утврђени предиктори протективних понашања у вези са сексуалним здрављем, указују да би овакви програми требало да се више прилагоде ученицима мушког пола, из руралних средина, са лошијим самопроцењеним материјалним стањем и ученицима који похађају средње стручне школе.
6. Евалуацијом ваннаставног Програма „Здравствено васпитање о репродуктивном здрављу међу средњошколцима узраста 16 година у АП Војводини, применом *SERAT* инструмента доказана је у 18 од 19 испитиваних карактеристика висока ефективност програмских циљева и принципа, садржаја и имплементације (јаке или умерене карактеристике присутне 70-95%).
7. Утврђене су подручја за унапређење садржаја програма: људска права и друштвене норме; идентификација извора моћи и беспомоћности у међуљудским односима; препознавање родних перспектива и родно-засновано насиље, а у складу са новим *UNESCO* техничким водичем за едукацију о сексуалности.
8. Потребно је развијати различите методске приступе сексуалном образовању у односу на тип школе, већим академским приступом једном типу школе (гимназијама), односно, претежној практичној обуци и чешћем понављању едукација у другим школама (средњим стручним школама).
9. Добро обучени професионални едукатори и адекватан мониторинг треба да буде саставни део интервенције (по моделу другог циклуса, током којег је и показана највећа ефективност у унапређењу ставова).

Истраживањем су обезбеђени неопходни подаци и приказана је одговарајућа ефективност програма који би се могао применити као здравствено-васпитни програм образовања о сексуалном и репродуктивном здрављу, уз уважавање минималних промена имајући у виду ове резултате.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања су приказани прегледно и систематично уз коришћење табела које су добро креиране и пружају све потребне информације. Добијени резултати су јасно тумачени на основу најновијих доступних научних сазнања, на прикладан начин анализирани и повезани са литературним наводима.

Рад је прошао проверу плагијата који је износио 10%.

Комисија позитивно оцењује начин приказа и тумачење резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3 и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Комисија сматра да је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе оригиналног научно-истраживачког рада на основу којих би се рад могао поновити.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Оцена ефективности интервентног здравствено-васпитног програма у промоцији здравља, спроведеног у квазиексперименталном дизајну научне студије, на великим узастопним узорцима циљне популације (обухваћено око 10000 младих истог узраста у 3 године интервенције), представља посебан научни допринос ове дисертације.

Инструмент за процену ефективности *SERAT (Sexuality Education Review and Assessment Tool)* програма о здравственом васпитању о репродуктивном здрављу младих узраста 16 година у Војводини је први пут примењен у нашој земљи. Оно што се у јавном здрављу очекује од промоције здравља јесте управо да повећа квалитет доказа у истраживањима али пре свега у интервенцијама, односно, инсистирање на промоцији здравља заснованој на доказима. Ова дисертација, осим што указује на ефективност примењених модела здравствено-васпитног програма указује и на предикторе знања, ставова и понашања на које је интервенција утицала, а самим тим и на промене које би будући програми требали да уваже.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

Комисија није уочила недостатке који би умањили вредност докторске дисертације.

X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум:

Нови Сад, 22.11.2022. године

1. Проф. др Весна Мијатовић
Јовановић, ванредни професор,
председник

2. Доц. др Соња Чанковић, доцент,
члан

3. Проф. др Милена Шантрић
Милићевић, редовни професор, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.